

Duurzaam en helder naar de toekomst

Nefyto presenteert haar visie en ambitie

Op de jaarvergadering van 13 december jongstleden presenteerde Nefyto haar visie en ambitie. 'Duurzaam en helder naar de toekomst' zegt duidelijk en beknopt waar Nefyto en de aangesloten bedrijven voor staan. De vier pijlers van deze ambitie zijn Vernieuwend, Verantwoord, Verbindend en Verhelderend.

"Als gewasbeschermingsbedrijven zien wij IPM en vergroening als de weg naar verduurzaming van de land- en tuinbouw", aldus Nefyto-voorzitter Carlos Nijenhuis tijdens zijn presentatie van de Nefyto Visie.

Aan ruim honderd genodigden werd de Nefyto Visie tijdens de jaarvergadering gepresenteerd, gevolgd door deelpresentaties en een levendige discussie. Er waren positieve reacties. Bijvoorbeeld van Anita Conijn, ministerie van Economische Zaken: "De visie en ambitie van Nefyto sluiten aan bij wat wij als ministerie willen."

Jean Aerts van LTO Glaskracht Nederland merkte op: "Voor geïntegreerde gewasbescherming hebben telers een sluitend systeem nodig. Dat vraagt innovatieve kracht van de industrie en die zie ik terug in de ambitie van Nefyto."

Vier pijlers

Na vier inspirerende dialoogsessies met stakeholders is Nefyto aan de slag gegaan met haar visie en ambitie. Uiteraard is er binnen de eigen gelederen veel over gesproken. Zo was de jaarlijkse medewerkersdag in oktober voor een belangrijk deel

gewijd aan dit onderwerp.

De visie en ambitie van Nefyto ziet u op deze pagina verwoord. De ambitie is gestoeld op vier pijlers. Dat zijn Vernieuwend, Verantwoord, Verbindend en Verhelderend. Onderaan deze pagina is kort weergegeven wat deze vier pijlers inhouden.

Tijdens de jaarvergadering hield Carlos Nijenhuis een algemene presentatie over de visie en ambitie,

gevolgd door vier deelsessies waarin in groepen dieper op de vier V's werd ingegaan.

Van de visie en ambitie bestaan een beknopte weergave op A4-formaat en een uitgebreide van meerdere pagina's, waarin iedere pijler wordt geconcretiseerd. Deze publicaties zijn te vinden op de website van Nefyto.

Goed ontvangen

Na de presentatie waren er diverse reacties vanuit de toehoorders. Zo zei Michiel Gerritsen, NFO: "Als stakeholder vinden wij transparan-

Nefyto-voorzitter Carlos Nijenhuis tijdens de algemene presentatie van de visie en ambitie van Nefyto.

tie erg nodig, dus is het goed dat Verhelderend één van de pijlers is. Maak de vier V's concreet en meetbaar."

Arjen Frenz, Vewin: "Dit spreekt me zeer aan. De transparantie die Nefyto nastreeft, kan een voorbeeld voor andere sectoren zijn. Ik zie in innovatie ook verbreden: zoeken naar andere oplossingen."

Johan de Leeuw, Ctgb: "Verbreding vraagt een nieuwe en innovatieve manier van beoordeling. Als Ctgb staan wij open voor overleg. Wat hier gepresenteerd is, sluit aan

bij onze komende relatie-dag over innovatie."

Jan Buurma, Wageningen Economic Research: "De vraag is steeds: kan een teler met IPM iets verdienen? Het is de moeite waard om samen met ke-

tenpartijen naar de marktwaarde van IPM te kijken."

Peter Verbaas, GroentenFruit Huis: "Laten we met zijn allen het verhaal vertellen dat we verduurzamen, maar ook hoe lastig dit is."

Samen met stakeholders

Twee binnenkort te nemen acties komen voort uit de Nefyto Visie. In de loop van 2017 wil Nefyto online een fact-checker aanbieden. Ook zal Nefyto vanaf volgend jaar een gedetailleerder inzicht geven in de trends van de afzet van gewasbeschermingsmiddelen.

De visie en ambitie geven richting aan de beweging die Nefyto en de aangesloten bedrijven al hadden ingezet, maar die nu scherper en duidelijker is geformuleerd. "Het is een uitdaging die Nefyto en de aangesloten bedrijven graag aangaan, in een open samenwerking met stakeholders en andere partijen", aldus Carlos Nijenhuis. "Duurzaam en helder naar de toekomst. Dat verwoordt waar wij voor staan. Wij nodigen iedereen uit om ons hierop te blijven aanspreken." ■

De deelpresentaties werden verzorgd door (van linksboven met klok mee): Jan Bouwman, Hinse Boonstra, Klaas Jilderda en Dennis Eekhoff.

Visie Voor een productieve en duurzame land- en tuinbouw is geïntegreerde gewasbescherming een belangrijke voorwaarde. Deze land- en tuinbouw is economisch rendabel, zorgt voor voldoende beschikbaarheid van gezond voedsel, belast het milieu zo min mogelijk, geeft ruimte aan natuur en bevordert daarmee de biodiversiteit.

Ambitie De bij Nefyto aangesloten bedrijven leveren oplossingen voor het gezond houden van gewassen in alle land- en tuinbouwssystemen, van biologisch tot geïntegreerd. Deze oplossingen omvatten een combinatie van producten, technologie en kennis. Door een continue verbetering hiervan en een verantwoorde toepassing kan de agrarische sector verder verduurzamen. De bijdrage van de gewasbeschermingsbedrijven aan verduurzaming wordt door de samenleving erkend en gewaardeerd, evenals hun openheid en betrokkenheid.

Vernieuwend

- Wij ontwikkelen nieuwe middelen en zorgen ervoor dat toegelaten middelen blijven voldoen aan de nieuwste eisen. Ook dragen we bij aan vernieuwing in het teeltsysteem.
- Wij werken aan betere oplossingen, die bijdragen aan een duurzamere en productieve land- en tuinbouw.
- Precisie landbouw draagt bij aan verduurzaming: met een gerichte aanpak meer opbrengst, met minder milieubelasting en middelengebruik.

Verantwoord

- Wij willen een zorgvuldig en verantwoord gebruik van onze producten. Zodat er geen ongewenste emissie naar het milieu plaatsvindt en residuen op voedingsproducten binnen de gestelde normen blijven.
- De veiligheid van de toepasser, omstanders en omwonenden moet zijn gegarandeerd.
- Wij nemen onze verantwoordelijkheid hierin serieus. Onze Product Stewardship Gedragscode is daarbij de leidraad.

Verbindend

- Wij zijn een schakel in de plantaardige keten die begint bij de agrarisch ondernemer en eindigt bij de consument.
- In die keten willen wij een actieve, vertrouwde en zichtbare partner zijn voor overleg, zo ook in de dialoog met politici, beleidsmakers, NGO's, wetenschappers en burgers.

Verhelderend

- Wij hebben oog voor wat er in de wereld leeft en reageren adequaat op berichten vanuit samenleving, politiek en media.
- In een open communicatie vertellen wij een eerlijk verhaal over gewasbescherming. Dit doen wij via een breed scala aan media en via persoonlijk contact.
- Wij communiceren proactief en begrijpelijk.

Wisseling wacht bij Bayer CropScience

Jan van de Voort stopt binnenkort als Country Representative voor Nederland bij Bayer CropScience. Dat betekent ook dat hij zijn lidmaatschap van het dagelijks bestuur van Nefyto zal beëindigen. Bij Bayer CropScience

Jan van de Voort

Damien Viollet

Nederland wordt hij opgevolgd door Damien Viollet, in de rol van Head of CropScience Country Group BeNeLux bij Bayer.

GEWORTELD IN DE LANDBOUW

Joan Verhoeven

De gewasbeschermingsindustrie probeert steeds zo dicht mogelijk bij de dagelijkse praktijk van de land- en tuinbouw te staan. Dat wordt nog eens versterkt door het feit dat verrassend veel mensen die bij een Nefyto-deelnemer werken, thuis een agrarisch bedrijf hebben of zijn opgegroeid op een agrarisch bedrijf. Dat laatste geldt bijvoorbeeld voor Joan Verhoeven, verantwoordelijk voor marketing en technologie bij Nefyto-deelnemer ICL.

Joan Verhoeven: "Als de buurman oogst, ga ik altijd kijken en als het kan rijdt ik ook nog even mee."

"Toen ik één jaar oud was, ben ik met mijn ouders in Oostelijk Flevoland gaan wonen. Dat was in de jaren zestig. Mijn vader startte daar een akkerbouwbedrijf aan de Elandweg bij Swifterbant. Het was 30 hectare groot (relatief klein voor de polder, waar we consumptie-aardappelen, uien, wintertarwe, bonen en suikerbieten verbouwen)." In zijn jeugd werkte Joan Verhoeven volop mee op het bedrijf. Ook toen hij aan de HAS in Dronten studeerde. "Dat was dichtbij, dus kon ik thuis blijven wonen en mee blijven werken. Ik was ook de beoogd bedrijfsopvolger."

Dat laatste liep overigens anders dan oorspronkelijk gepland. "Het moment voor mogelijke opvolging diende zich aan in 1997, toen mijn vader met pensioen ging. Ik was toen al geruime tijd aan het werk in het internationale bedrijfsleven. Dat afgezet tegen het feit dat het met 30 hectare een klein bedrijf was en ik flink zou moeten investeren om ervan te kunnen bestaan, heb ik alsnog besloten het niet over te nemen. We hebben het land toen aan de buurman verkocht. We zijn er wel gaan wonen, want ik vind het een prachtige plek, daar midden tussen de landbouwbedrijven."

Joan Verhoeven voelt zich nog steeds betrokken bij de landbouw rond zijn huis. "Als de buurman oogst, ga ik altijd kijken en als het kan rijdt ik ook nog even mee. Ik heb oogsten altijd het mooiste onderdeel van het boerenwerk gevonden. Daar doe je het tenslotte voor."

'Oogsten is mooiste onderdeel boerenwerk'

Na de HAS heeft Joan Verhoeven vier jaar bij het Nederlands bureau voor de afzetbevordering van aardappelen gewerkt. "Een prachtige tijd, waarbij ik de hele wereld heb rondgereisd, om de afzet te bevorderen van Nederlandse aardappelen, uien en aardappelproducten. Daarnaast heb ik in de keuken kunnen kijken van alle bedrijven in de keten."

Hierna volgden elf jaar in het zaaizaak: bij Hillesbög, inmiddels onder de naam Syngenta Seeds. In 2002 is Joan Verhoeven bij Scotts Professional gaan werken, dat in 2011 werd overgenomen door ICL. "Ons bedrijf levert met name speciale meststoffen: precisieplanten- en gewasvoeding, zoals gecontroleerd vrijkomende meststoffen en meststoffen voor fertigatie. Niet alleen voor de landbouw, maar vooral ook voor de containerteelt, pot- en perkplanten en 'professioneel' gras. Ik ben verantwoordelijk voor onder meer de marketing, productportfolio en productontwikkeling. Voor bijvoorbeeld sportvelden en golfbanen leveren we een totaalpakket: zaad, speciale meststoffen en ook gewasbeschermingsmiddelen. Door de juiste combinatie van de producten en advies kan op een zo duurzaam mogelijke manier een gezonde grasmat worden gecreëerd."

Joan Verhoeven is enthousiast over het werken bij ICL. "Het geeft mij de mogelijkheid om verder te kijken dan alleen de Flevopolder. Ik kom op veel plekken in de wereld, zie hoe daar landbouw wordt bedreven en de inspanningen die we doen om dat duurzamer te maken."

Precisielandbouw

Juist ook voor een duurzame gewasbescherming

De ontwikkeling van precisielandbouw kan een aanzienlijke bijdrage leveren aan productieverhoging en verduurzaming van de landbouw. Ook op het gebied van gewasbescherming. Er vindt volop onderzoek plaats en er zijn al de nodige toepassingen in de praktijk. Wat is de stand van zaken en wat brengt de toekomst?

"We hebben steeds meer kennis van wat er in een plant gebeurt. Ook begrijpen we de interactie tussen de plant en zijn omgeving steeds beter. Gecombineerd met nieuwe technologieën maakt dit mogelijk dat we met steeds grotere precisie een plant optimaal kunnen laten groeien", zegt Hinse Boonstra, agricultural policy & stakeholders affairs manager bij Bayer CropScience.

"Ik ben ervan overtuigd dat technologie ons veel te bieden heeft. Dat geldt zeker ook voor de precisielandbouw. Overigens zijn er verschillende definities van precisielandbouw. Zelf zie ik het in een brede context, die begint bij het verzamelen van relevante gegevens van plant, bodem en andere factoren die invloed zijn op een gewas, de zogeheten big data. Die gegevens worden geanalyseerd en vervolgens vertaald naar de gewenste actie. Met behulp van GPS-positionering en in de toekomst robotica kan een precieze behandeling plaatsvinden."

Recht ploegen

De ontwikkeling van de precisielandbouw is gestart in de jaren tachtig. Wat ooit begon met hulpmiddelen om bijvoorbeeld recht te ploegen, heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld tot een scala aan mogelijkheden om met vrij grote precisie gewassen te behandelen.

Precisiebehandeling op het niveau van plant, blad of ziekte is nog in onderzoek. Precisiebehandeling op basis van 'grid' wordt inmiddels in de praktijk toegepast. Hierbij wordt een akker verdeeld in kleine vakken, waarvan per vak de bodem- en/of gewaseigenschappen worden bepaald. Ieder vak krijgt dan een behandeling op maat.

Zo kan aan de hand van satellietbeelden een akker worden onderverdeeld in vakken van 1,5 bij 1,5 meter. Bijvoorbeeld een perceel aardappelen. Met behulp van satellietbeelden wordt per vak de groenheid van het aardappelgewas bepaald. Op basis daarvan wordt bij loofdoding per vak de dosering van het loofdod-

dingsmiddel gekozen. Dit wordt verwerkt in een zogeheten taakkaart, van waaruit de spuitmachine wordt aangestuurd.

Ook de toepassing van bodemherbiciden kan met behulp van precisielandbouw plaatsvinden. Eerst worden met bodem-sensoren onder meer het kleigehalte en de organische stof bepaald. Dit resulteert in een taakkaart, die gekoppeld wordt aan de spuitmachine. Door middel van drukvariatie past de spuitmachine de dosering per vak aan. Momenteel is de spuitmachine nog de beperkende factor, omdat de hui-

Maar meer produceren en tegelijk verduurzamen is niet te bereiken met een verdere optimalisatie van de bestaande landbouwpraktijk. Daarvoor zijn baanbrekende vernieuwingen nodig. Onder meer teelt uit de grond en moderne veredelings technieken kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

Ook bestaan er hoge verwachtingen van precisielandbouw. In de kern gaat het bij precisielandbouw om het detecteren van heterogeniteit in gewas of bodem. Vervolgens wordt beslist wat daarmee te doen. Daarna vindt een plaatsspecifieke

Precisiebehandeling op het niveau van plant, blad of ziekte is nog in onderzoek. Precisiebehandeling op basis van 'grid' wordt al toegepast.

dige spuitmachines een beperkte range hebben in drukvariatie.

Baanbrekende vernieuwingen

De land- en tuinbouw staat voor een grote uitdaging. De groeiende wereldbevolking vraagt een steeds hogere voedselproductie. De agrarische sector moet meer produceren, maar tegelijk verduurzamen. Een belangrijk aspect van verduurzaming is vermindering van de milieubelasting. Waarbij meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in het oog springen.

behandeling plaats, doorgaans computergestuurd.

Toepassingen in de precisielandbouw zijn onder meer vaste rijpadensystemen en plaatsspecifieke teeltmaatregelen, zoals grondbewerking, zaaien, planten, bemesting, gewasbescherming, onkruidbestrijding, irrigatie en oogstmaatregelen.

Net als bij andere vernieuwingen krijgen innovaties uit andere domeinen binnen de precisielandbouw een nieuwe toepassing, om vervolgens daarin te worden doorontwikkeld. Bij precisielandbouw wordt mechanisatie uit de landbouw samengebracht met bijvoorbeeld sensor-technologie uit de ruimtevaart, technieken uit de bodemkunde, GPS-systemen uit de defensie-industrie, ICT-toepassingen en industriële robotisering. Naast verhoging van de opbrengst en vermindering van de milieubelasting biedt precisielandbouw meer voordelen, zoals minder arbeidsbehoefte en meer gemak en kwaliteit bij de uitvoering van teeltmaatregelen.

Verwachting voor toekomst

Voor de akkerbouw liggen de kansen de komende jaren vooral op een schaalniveau van enkele vierkante meters. Vooralsnog reënder precisielandbouw op plantniveau alleen bij hoogsalderende gewassen en in enkele specifieke situaties. Pas als robotisering zijn intrede doet, zal plaatsspecifiek behandelen echt doorbreken.

Combineren van nieuwe technologieën

Bij precisielandbouw gaat het om het combineren van nieuwe technologieën. Innovaties uit andere domeinen worden hierbij samengebracht met landbouwmecanisatie. Ze krijgen daardoor een nieuwe toepassing, om vervolgens te worden doorontwikkeld. Een beknopte bloemlezing:

- Positiebepaling (belangrijk in precisielandbouw) met behulp van GPS. Dit kan inmiddels op enkele centimeters nauwkeurig.
- Sensoren voor bijvoorbeeld bodem- en gewaseigenschappen, gewas-microklimaat en dichtheden van onkruiden, ziekten en plagen. Near by sensoren zijn gemonteerd op rijdende voertuigen, remote sensoren nemen waar vanuit satellieten en vliegtuigen.
- ICT helpt bij het gemakkelijk en snel uitwisselen van informatie. Denk aan internet en draadloze netwerken, maar ook aan het omzetten via bedrijfsmanagementsystemen van geo-informatie naar plaatsspecifieke advisering van teeltmaatregelen.
- Mechanisatie en robotisering voor het plaatsspecifiek uitvoeren van teeltmaatregelen. Nauwkeurige aansturing van werktuigen is het sluitstuk van iedere toepassing in de precisielandbouw. Hiervoor is al het nodige ontwikkeld en er zit nog meer aan te komen. De verwachting is dat ook robotisering zijn intrede zal doen, waarmee de precisielandbouw weer een niveau hoger komt.

is de toekomst

Kennis en nieuwe technologieën maken het mogelijk dat we met steeds grotere precisie een plant optimaal kunnen laten groeien.

In welke mate precisietechnieken gaan bijdragen aan verduurzaming van de landbouw, is nog niet precies te zeggen. Dat komt onder meer doordat de reeds geïntroduceerde innovaties nog te kort in de praktijk worden toegepast. Over de bijdrage van precisielandbouw aan vermindering van het gebruik van stikstof en gewasbeschermingsmiddelen lijkt meer duidelijkheid. Volgens deskundigen kan de komende jaren het gebruik van stikstof met 20 procent dalen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met 35 procent. Praktijkervaringen met het eerder genoemde plaatspecifiek doseren van loofdodingsmiddelen tonen dit al aan. Dit leidt nu al tot bijna 50 procent besparing op middelengebruik ten opzichte van de gangbare praktijk. Er zijn ook al proeven gedaan met plaatspecifiek

“Maar mensen onderschatten hoe complex de natuur is. Daarom is het nogal wat als je dit van de boer verlangt. De genoemde big data en precisietechnologie kunnen daarbij helpen. Daarin is al het nodige bereikt, maar er is ook nog een lange weg te gaan. We begrijpen steeds meer van de plant en zijn omgeving, maar nog lang niet alles. Zo is de bodem een heel complexe factor, met abiotische en biotische elementen die elkaar beïnvloeden. Denk aan de chemische samenstelling van de bodem, de werking van organische stof en de enorme diversiteit aan micro-organismen die in de bodem leven en een interactie hebben met de plant. En dan zijn er ook nog eens micro-organismen op het blad die invloed hebben op de plant.”

We kunnen in dit complex steeds

In het kort

- Meer produceren en tegelijk verduurzamen is niet te bereiken met een verdere optimalisatie van de bestaande landbouwpraktijk. Daarvoor zijn baanbrekende vernieuwingen nodig.
- De ontwikkeling van precisielandbouw kan hieraan een aanzienlijke bijdrage leveren. Ook op het gebied van gewasbescherming.
- We begrijpen de interactie tussen de plant en zijn omgeving steeds beter. Gecombineerd met nieuwe technologieën maakt dit mogelijk dat we met steeds grotere precisie een plant optimaal kunnen laten groeien.
- Net als bij andere vernieuwingen krijgen innovaties uit andere domeinen binnen de precisielandbouw een nieuwe toepassing, om vervolgens daarin te worden doorontwikkeld.
- De uitdaging is te komen tot praktische toepassingen die voor een boer haalbaar en betaalbaar zijn.

De uitdaging is te komen tot praktische toepassingen die voor een boer haalbaar en betaalbaar zijn. ■

Meer informatie vindt u onder meer op www.precisielandbouw.eu.

We hebben steeds meer kennis van de plant en begrijpen de interactie met de omgeving steeds beter

behandelen bij andere teeltmaatregelen, die tot 90 procent reductie laten zien. Ook de schaalgrootte van bedrijven waarbij precisietechnieken economisch renderend zijn, wordt steeds kleiner.

‘Met de natuur’

Hinse Boonstra noemt de maatschappelijke wens dat boeren meer ‘met de natuur’ moeten telen.

meer zien. Opgeteld bij de betere analysemethoden die we tegenwoordig tot onze beschikking hebben en de mogelijkheid om via GPS en robotica preciezer te werken, betekent dit dat er nog veel duurzaamheidswinst is te behalen.

“Ik geloof heel erg in precisielandbouw”, stelt Hinse Boonstra. “We weten en kunnen al veel. En voor de toekomst ziet het er nog beter uit.

GPS voorkomt overlap

Moderne spuitmachines hebben spuitbomen die verdeeld zijn in secties. Deze kunnen onafhankelijk van elkaar worden in- en uitgeschakeld. Zo kan met behulp van GPS worden gespoten met automatische sectie-aansturing. De spuitmachine schakelt dan automatisch secties uit als er tijdens het rijden overlap is. Ook wordt voorkomen dat buiten het perceel wordt gespoten. Dat resulteert in een besparing op middelengebruik en in minder gewasschade.

De automatische sectie-aansturing op een spuitmachine kan worden aangestuurd met behulp van GPS.

Dialogen opmaat naar Nefyto Visie

Staatssecretaris Martijn van Dam van Economische Zaken ontving op 24 oktober 2016 de verslagen van de Nefyto-dialogen uit handen van Nefyto-voorzitter Carlos Nijenhuis. Nefyto heeft vier dialoogsessies georganiseerd met verschillende groepen stakeholders. Dat waren achtereenvolgens ketenpartijen, wetenschap, media en maatschappelijke organisaties. In deze dialoogsessies is van gedachten gewisseld over de richting die de gewasbescherming op moet en hebben stakeholders verteld wat zij van de gewasbeschermingsbedrijven verwachten. De dialoogsessies zijn een belangrijke input geweest voor de Nefyto Visie, die onlangs is gepresenteerd tijdens de jaarvergadering.

Nefyto-voorzitter Carlos Nijenhuis (links) en staatssecretaris Martijn van Dam.

Nefyto tekent Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater

Op 16 november 2016 ondertekenden bestuurders van een groot aantal overheden en maatschappelijke organisaties de intentieverklaring ‘Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater’. De afspraken in deze verklaring moeten ervoor zorgen dat we ook in de toekomst voldoende schoon water hebben. De Delta-aanpak richt zich niet alleen op bekende problemen, zoals meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, maar ook op ‘nieuwe’ stoffen als medicijnresten en microplastics. Namens Nefyto is de Intentieverklaring ondertekend door Klaas Jilderda, voorzitter van de Nefyto-werkgroep water. Deze ondertekening past goed binnen de acties die Nefyto en de aangesloten bedrijven uitvoeren om de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar water te voorkomen en te beperken.

De ondertekenaars van de Intentieverklaring tezamen met minister Schultz van Infrastructuur en Milieu. Namens Nefyto ondertekende Klaas Jilderda (tweede rij, tweede van links).

Jacques Horsten erelid van KNPV

De Koninklijke Nederlandse Plantenziektkundige Vereniging (KNPV) heeft Jacques Horsten benoemd tot erelid van de vereniging. Jacques Horsten werkte voorheen bij Nefyto-deelnemers Belchim en het voormalige Luxan. Met het erelidmaatschap geeft de KNPV haar blij van waardering voor het boek dat Jacques Horsten heeft geschreven over de 125-jarige verenigingshistorie en de geschiedenis van de plantenziektkunde in Nederland, getiteld ‘Het verleden van onze toekomst - Kroniek van de Koninklijke Nederlandse Plantenziektkundige Vereniging’. Het erelidmaatschap van de KNPV wordt slechts zelden toegekend en is voorbehouden aan leden die een bijzondere prestatie hebben geleverd voor de vereniging.

Jacques Horsten (links) ontvangt de oorkonde behorende bij het erelidmaatschap van de KNPV uit handen van voorzitter Piet Boonekamp.

Medewerkersdag rond Visie en precisielandbouw

Op 13 oktober 2016 vond in 's-Hertogenbosch de jaarlijkse medewerkersdag van Nefyto plaats. Het ochtendprogramma stond in het teken van de Nefyto Visie, het middagprogramma richtte zich op precisielandbouw. Dit begon met een presentatie over precisielandbouw in de open teelten, door Jean-Marie Michiels van Wageningen UR. Daarna werd een bedrijfsbezoek gebracht aan het nabijgelegen PlantLab, waar Marcel Kers een uitleg gaf over het bedrijf, gevolgd door een rondleiding. PlantLab ontwikkelt productiemethoden voor bedekte teelten waarbij men met nieuwe technologieën op duurzame wijze de maximale capaciteit uit een plant wil halen. Het bedrijf creëert voor planten een zogeheten Plant Paradise, met optimale groeiomstandigheden voor planten. Dit resulteert in onder meer een snellere groei, hogere opbrengst en totale controle van de teelt. Meer informatie op www.plantlab.nl.

Het ochtendprogramma van de medewerkersdag was gewijd aan de Nefyto Visie.

Zoeken naar oplossingen voor kleine toepassingen

Nederland voorloper, positieve Europese ontwikkelingen

Geïntegreerde gewasbescherming is het uitgangspunt. Maar ook hiervoor is een voldoende breed effectief middelenpakket nodig. Dat pakket staat onder druk. Daardoor komen teelten in de knel en zeker de kleine teelten. Overheid, industrie en sector werken samen aan oplossingen. Wat levert dit op en wat is het toekomstperspectief?

Gewasbeschermingsmiddelen worden in eerste instantie ontwikkeld voor de grote wereldteelten. Daarna wordt bekeken voor welke kleine teelten een middel toepasbaar is. Of er voor een kleine teelt een toelating wordt aangevraagd, hangt af van de vraag of de opbrengsten opwegen tegen de kosten van een toelatingsaanvraag. Dat is lang niet altijd het geval bij kleine toepassingen.

“Veel kleine teelten kampen met een smal effectief middelenpakket”, zegt Tjaart Hofman, development manager bij Certis en project manager minor uses bij ECPA. “Soms speelt het per land. Zo is een belangrijke herbicide voor de erwten-teelt in Frankrijk wel toegelaten en in België niet. Maar de meeste problemen voor een kleine teelt gelden in heel Europa. Dat kan zo nijpend zijn dat telers zich gedwongen voelen te stoppen met een teelt. Dat is niet gewenst, want dan moet dit voedsel van buiten de EU worden geïmporteerd.”

Expert Centre

Het initiatief om het etiket van een toegelaten middel uit te breiden met een kleine toepassing kan vanuit de sector zelf komen. In Nederland gebeurt dat ook. Een belangrijke rol hierin is weggelegd voor het Expert Centre Speciality Crops (ECSC), dat in 2010 is opgericht. Dit is gedaan door LTO Nederland, Nefyto, het toenmalige ministerie van LNV, Ctgb, WUR en Plantum. Later heeft ook Agrodiss zich aangesloten. Een belangrijke doelstelling van het ECSC is het aanpakken van gewasbeschermingsknelpunten voor kleine teelten, oftewel speciality crops.

Ook kent Nederland het Fonds

Tjaart Hofman, Certis en ECPA: “Ik pleit ervoor om de mogelijkheden voor extrapolatie van te verwachten residuen te verruimen.”

Jo Ottenheim, Nefyto: “De oplossing voor een knelpunt hoeft niet altijd in een middel te liggen.”

Kleine Toepassingen, waaruit onder meer onderzoeks- en aanvraagkosten worden gefinancierd voor de

toelating van een kleine toepassing.

De knelpunten in de sector worden geïnventariseerd door de Coördinatoren Effectief Middelenpakket (CEMP's) van LTO Nederland. Binnen het ECSC bestaat een nauwe samenwerking tussen de CEMP's, Nefyto, Ctgb en NVWA. Deze samenwerking heeft in de periode 2012-2016 geleid tot ruim 40 nieuwe toelatingen (uitbreidingen), waarmee tot 2015 meer dan 100 knelpunten zijn opgelost.

Knelpunten blijven

Probleem is wel dat het aantal knelpunten onverminderd groot blijft. Dat komt doordat veel bestaande knelpunten onopgelost blijven en er steeds nieuwe knelpunten bij komen. Nefyto-secretaris Jo Ottenheim ziet een zorgelijke tendens: “Het wordt steeds moeilijker om bestaande actieve stoffen opnieuw goedgekeurd te krijgen en nieuwe actieve stoffen toegelaten. Hoe beperkter het aantal actieve stoffen, hoe beperkter de mogelijkheden tot uitbreidingen.”

Het probleem van kleine toepassingen wordt door de Europese Unie erkend. “De Europese gewasbeschermingsverordening 1107/2009 kent artikel 51, die de toelating van kleine toepassingen moet vereenvoudigen”, legt Tjaart Hofman uit. “Maar daar zit juist de bottleneck. Veel lidstaten hebben problemen om dit artikel te implementeren in hun nationale toelatingwetgeving. In Nederland lukt dat overigens wel goed. Dat is te danken aan een goede samenwerking tussen sector, industrie en Ctgb. Op Europees niveau verlopen veel zaken stroperig en bureaucratisch. In Nederland loopt het soepeler. Als het om kleine toepassingen gaat, is ons land één van

De samenwerking binnen het ECSC heeft in de periode 2012-2016 geleid tot ruim 40 nieuwe toelatingen, waarmee ruim 100 knelpunten zijn opgelost.

de voorlopers, maar zijn de kosten van een toelatingsaanvraag tamelijk hoog.”

Coordination Facility

Een positieve ontwikkeling is de recente oprichting van de Europese Minor Uses Coordination Facility (MUCF), waarvan Jeroen Meeussen de coördinator is. De MUCF richt zich op de coördinatie en het stroomlijnen en verbeteren van de bestaande activiteiten voor kleine toepassingen. Ook onderhoudt zij een database voor kleine toepassingen. Daarnaast stimuleert zij harmonisatie, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van een guidance document voor de Europese Commissie.

Jo Ottenheim vindt de oprichting van de MUCF een goede ontwikkeling. “De MUCF brengt landen bij elkaar en stimuleert samenwerking. Ook geeft de MUCF inzicht waar welke toelatingen beschikbaar zijn. Ik weet dat Nederlandse CEMP's in overleg gaan met hun buitenlandse collega's en onderzoeken waarin ze kunnen samenwerken. Dankzij artikel 51 van Verordening 1107/2009 is voor een uitbreiding met een kleine toepassing beperkt toelatingsonderzoek nodig. Dit zouden de sectoren in de verschillende lidstaten gezamenlijk kunnen oppakken, zodat op kosten kan worden bespaard.”

Ook Tjaart Hofman is positief over de MUCF. “Zo werkt zij aan een guidance document (richtsnoer), dat lidstaten duidelijkheid moet verschaffen over hoe te werken met artikel 51 van Verordening 1107/2009.”

Oplossingen

Tjaart Hofman vermoedt dat het altijd wel lastig zal blijven om een voldoende breed middelenpakket te realiseren voor alle kleine teelten. “Ook al biedt de Verordening de mogelijkheid tot beperkt toelatingsonderzoek, het gaat wel om kostbaar onderzoek. Zelf pleit ik ervoor om hierin op kosten te besparen door de mogelijkheden voor extra-

In het kort

- Kleine teelten, in Nederland en andere Europese landen, kampen met een smaller wordend middelenpakket. Dit kan leiden tot het einde van een teelt.
- Nederland heeft een Expert Centre Speciality Crops (ECSC), waarin nauw wordt samengewerkt door onder meer sector, industrie, Ctgb en NVWA aan het oplossen van knelpunten voor kleine teelten.
- Dit is succesvol, maar er blijven zich nieuwe knelpunten aandienen en een deel van de knelpunten blijft onopgelost.
- Positief is de oprichting van de Europese Minor Uses Coordination Facility (MUCF). Deze stroomlijnt de bestaande activiteiten voor kleine toepassingen, stimuleert internationale samenwerking, onderhoudt een database en werkt aan een guidance document.
- Dit guidance document helpt lidstaten bij de toelating van kleine toepassingen.

polatie van te verwachten residuen te verruimen. Je benut dan gegevens van onderzoeken bij andere gewassen.”

En zo zijn er meer mogelijkheden, stelt Jo Ottenheim. “De oplossing voor een knelpunt hoeft niet altijd in een middel te liggen. Er liggen ook oplossingen in geïntegreerde gewasbescherming, wat de noodzaak hiervan nog eens onderstreept. Dan is er nog een interessante ontwikkeling: de oplossingen voor knelpunten worden steeds meer in biologische middelen gevonden. Positief is dat toelatingaanvragers bij een herbeoordeling proberen zoveel mogelijk kleine toepassingen op het etiket te krijgen. Zodat dit meteen al bij de herbeoordeling is geregeld en niet meer achteraf hoeft.” ■

Bijeenkomst ECSC

Op 4 oktober 2016 organiseerde het Expert Centre Speciality Crops een netwerkbijeenkomst in 's-Hertogenbosch. Gesproken werd onder meer over de vraag hoe ons voor te bereiden op een toekomst waarbij het minder aannemelijk is dat oplossingen voor gewasbeschermingsproblemen voor het grijpen liggen. Diverse sprekers gaven een inleiding, waaronder Jeroen Meeussen die vertelde over de Europese Minor Uses Coordination Facility (MUCF). Zie ook www.specialitycrops.eu.

COLOFON

NEFYTO BULLETIN 4 | DECEMBER 2016 | JAARGANG 22 Nefyto Bulletin is een uitgave van Nefyto. Nefyto – Dutch Crop Protection Association – behartigt belangen van bedrijven die chemische & biologische gewasbeschermingsmiddelen ontwikkelen voor de Nederlandse markt. Het bulletin wordt kosteloos toegezonden aan personen en organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij gewasbescherming in Nederland. Nefyto Bulletin verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 1800. REDACTIE Nefyto, Hogeweg 16 | Postbus 80523, 2508 GM Den Haag | T (070) 750 31 00 | nefyto@nefyto.nl | www.nefyto.nl | @nefytoNL TEKST EN REALISATIE Fred Meijer tekst & redactie, Doetinchem
ONTWERP EN LAY-OUT Cyril Strijdonk Ontwerpburo, Gaanderen FOTOGRAFIE Bayer, KNPV, Fred Meijer DRUK JP Offset, Duiven
VERSPREIDING Controlled circulation / ISSN 1382-3833